

Türkiye Cümhuriyetile İsviçre Hükûmeti arasında imza edilen uzlaşma ve Adli tesviye ve Tahkim mukavelenamesinin tasdikine dair ¹/₄₁₇ numaralı kanun lâiyhası ve Hariciye Encümeni mazbatası

T. C.

Başvekâlet

Müamelât Müdürlüğü

Şube 1

Sayı ⁶/₁₂₅₇

21 - 3 - 929

B. M. M. Yüksek Reisliğine

Hükümetimizle İsviçre Hükûmeti arasında münakit uzlaşma, adli tesviye ve tahkim muahedenamesinin tasdiki hakkında Hariciye Vekâletince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetinin 12/3/929 tarihli içtimasında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâiyhası esbabı mucibesıyla birlikte takdim olunmuştur.

Muktazasının ifa ve neticesinin iş'ar buyrulmasını rica ederim efendim

Başvekil

İsmet

Hükûmeti Cümhuriye ile İsviçre Hükûmeti arasında 9 kânunevvel 1928 tarihinde imza edilmiş olan uzlaşma, adli tesviye ve tahkim mukavelenamesine müteallik esbabı mucibe lâiyhası

Mezkûr metnin mütaleasından anlaşılacağı veçüzere :

I - Her iki taraf arasında tehdüs edipte diploması tariki ile halledilmeyen bütün meseleleri, birinci maddenin birinci fıkrası mucibince esas itibariyle uzlaşma veya adli tesviye yahut tahkim usulüne tabi tutmayı birbirine karşı teahhüt etmektedir. (Madde 1 = Fıkra 1)

II - Birinci maddenin ikinci fıkrası, birinci fıkradaki teahhüdün şumulünden hariç kalmaları iki taraf arasında tekarrür eden meseleleri muhtevi bulunmaktadır. (Madde I = fıkra II)

III - Uzlaşma, adli tesviye ve tahkim tariklerinden hariç bırakılmış olan meseleler :

A - Teşkilâtı esasiye prensiplerine dokunan meseleler,

B - Hayatî menfaatlere dokunan meseleler,

C - Hukuku düvelin münhasıran her devletin kendi selâhiyetine bıraktığı meselelerdir.

IV - İhtilâflı bir meselenin bu sınıf meselelerden olup olmadığının tayini alâkadar tarafın kendi takdirine ait olmak dahi mukarrerdir.

V — Bir meselenin bilâ kaydü şart uzlaşma usulüne tabi tutulması o meselenin mutlaka tahkim veya adli tesviyeye dahi sevki zarurî kılmayup uzlaşma komسیونuna sevk edilmiş fakat bu usul ile halledilmemiş olan ihtilâfı (3) numaralı bentte mezkûr meselelerden olduğu ve adli tesviye ve tahkim usullerine tabi tutulmayacağı beyanile, tahkim ve adli tesviyeden hariç tutmak salâhiyeti dahi mahfuzdur. (Madde 1 = Fıkra III)

VI — muahede namenin şumulünden hariç bırakıldıkları yukarıdaki (3) numaralı bentte mezkûr meselelere dair olan (birinci maddenin ikinci fıkrası ile aynı meselelerde uzlaşma usulüne

rıza vermiş bulunmanın tahkim ve adli tesviyeyi redde mani olmayacağı hakkındaki (birinci maddenin üçüncü fıkrası) nın tefsirinden neşet eden ihtilafların tahkime tabi olmaları da onuncu maddede mezkûr istisnalarla temin edilmiştir.

VII — Birinci maddenin son fıkrası uzlaşma mükaddemesine müracaatın zarurî olduğuna dairdir . Madde I = Fıkra IV) .

VIII — İkinci maddeden sekizinci maddenin nihayetine kadar olan hükümler, Uzlaşma komisyonunun teşkili tarzına, salâhiyetlerine, tahkim veya adli tesviye usullerinin ne suretle tatbik edileceklerine dair, bu kabil muahedelerde tespiti mutat olan hükümlerden ibarettir. (Madde II ilâ 8) .

IX — Uzlaşma komisyonunun veya Divanı Adaletin ve yahut hakemin kendilerine tevdi edilen bir mesele hakkında intizar edilen teklif ve kararlarının kabul ve tatbikini müşkülleştirecek muamelelerden mezkûr meselenin tetkiki müddetince, her iki taraf içtinap edecektir. (Madde IX)

X - Bu muahedenin tefsirinden doğan ihtilaflarla, bu muahede mucibince verilen karar ve ilâmların icrasından neşet eden ihtilaflar dahi (VI) numaralı bentte mezkûr müstesnalar hariç olmak üzere adli tesviye tarıkına tabi olacaktır. (Madde X)

XI - Hükûmeti Cümhuriye ile İsviçre Hükûmeti arasında bu muahedenamenin meriyetinden evvel tehaddüs etmiş ve elyevm muallâkta bulunmuş oldukları farzolunan ihtilâflar mezkûr muahede hükmünden hariçtir. (Madde XI)

Şu son onbir numaralı bent ile yukarıda iki numaralı bentten itibaren altı numaralı bendin nihayetine kadar arzolunan kayıtlar İsviçre ile aramızda zuhuru muhtemel ihtilâflarda Cümhuriyet Hükûmeti için kâfi derecede hareket serbestliği temin etmekte olduğu, tahkim mukavelenameleri mezkûr mukavelenameleri kabul eden devletler için güzel ve samimî bir sulh severlik alâmeti teşkil ettiği, ve esasen İsviçre gibi kendisiyle pek dostça ve pek derinden muhabbet ve müessise ve mefkûre rabıtalarmız olan yüksek bir milletle bu rabıtalarmızı hiç bir veçhile rencide etmemek Cümhuriyet Hükûmetince mültezem bulunduğu için bu mukavelenamenin Büyük Millet Meclisinin yüksek tasdikina mazhar olacağı ümit olunur.

T. B. M. M.

Hariciye Encümeni

Karar № 156

Fsas № 417

13-5-1929

Hariciye Encümeni mazbatası

YÜKSEK REİSLİĞE

Türkiye Cümhuriyeti ile İsviçre Hükûmeti arasında Ankarada 9 kânunuevvel 1928 tarihinde imza edilen «uzlaşma, adli tesviye ve tahkim» muahedenamesinin tasdikine müteallik kanun layihası Hariciye Vekili Tefvik Rüştü Beyefendinin huzur ile tetkik ve mutalea olundu.

Hükûmetin esbadi mucibe mazbatasında beyan edildiği veçhile mezkûr muahedenin İsviçre gibi kendisile ötedenberi pek dostca ve pek samimî rabıtalarmız olan bir devlet ile aramızdaki münasebetler hakikî bir sulh severlik yolunda takviyeye hizmet edeceği anlaşıl-makla tasdikini mütezammin kanun lâyihası ayan tasvip ve Heyeti Umumiyyeye sevkolunmak üzere Yüksek Reislığe takdim kılınmıştır.

Âza

Âza

Kâtip

M. M.

Hariciye Encümeni Reisi

Trabzon

Edirne

Siirt

Erzincan

H. Nebizade

Zeki Mes'ut

Mahmut

Saffet Ziya

Âza

Âza

Âza

Âza

Âza

Âza

Bursa

Sivas

Kocaeli

Akmet Hamdi

Necmettin

İ. Sureyya

Türkiye Hükûmeti ile İsviçre Hükûmeti arasındaki uzlaşma, adli tesviye ve tahkim muahedenamesi

Türkiye Cümhuriyeti ile İsviçre Hükûmeti arasında mevcut dostluk rabitalarını sıkılaştırmak ve her iki memleket arasında baş gösterecek ihtilâfları muslihane bir tesviyeye tabi tutmak arzusunda bulunan Türkiye Cümhuriyeti Reisi ile İsviçre Federâl Meclisi bunun için bir muahede akdine karar vermişler ve murahasaları olmak üzere:

Türkiye Cümhuriyeti Reisi:

Tokat Mebusu ve Hariciye Vekâleti Müsteşarı sabıki Ali Şevki Beyefendi ile Hariciye Vekâleti Hukuk müşaviri Veli Beyefendiyi,

Ve,

İsviçre Federâl Meclisi:

Ankaradaki Fevkalâde Murahhas ve Orta Elçisi Müsyü « Marten »i, tayin eylemişler ve müşarüileyhim usulüne muvafık ve müteber görülen salâhiyetnamelerini teati ettikten sonra aşadaki hükümleri kararlaştırmışlardır.

Madde 1 — Âkit taraflar, aralarında baş gösterecek ve münasip bir müddet içinde diplomasi yolila tesviye edilemeyecek olan bütün ihtilâfları, ikisinden birinin talebi üzerine, uzlaşma usulüne ve icabında adli tesviye veya tahkim usulüne tabi tutmayı taahhüt ederler.

Bununla beraber, âkitlerden her biri, kendi telâkkisine göre, teşkilâtı esasiye prensiplerine veya hayatî menfaatlarına dokunan ve yahut beyneldüvel hukukun, devletlerin munhasıren kendi selâhiyetine terketmiş olduğu meselelere müteallik ihtilâfları uzlaşma ve adli tesviye veya tahkim usullerinden hariç tutmakta serbest bulunacaktır.

Âkitlerden birinin, her türtü kayıt ve şarttan âri olarak, uzlaşma usulüne müracaati kabul etmiş olması, işbu muahedenamenin altıncıdan sekizinciye kadar olan maddeleri mefhumuna göre adli tesviye veya tahkim talebini yukarıdaki fıkrada derpiş edilen şartlarla reddetmek hakkını ihlâl etmez.

Bir ihtilâfın, uzlaşma mukaddemesine müracaat etmeksizin, doğrudan doğruya adli tesviye veya tahkim yolu ile hal ve tesviye edileceğine karar vermeğe âkitlerin daima hak ve selâhiyetleri olacaktır.

Madde II — Uzlaşma usulü, üç âzadan mürekkep daimi bir komisyona tevdi edilecektir.

Âkit tarafından her biri kendi arzusuna göre birer âza nasp ve uzlaşma daimi komisyonunun reisliği selâhiyetini haiz olacak üçüncü âzayı da müttefikan tayin edilecektir.

Komasyon reisi, âkit Devletler tebaasından olmayacak, ikametgâhı mezkûr Devletler arazisi üzerinde ve kendisi işbu Devletler hizmetinde bulunmayacaktır.

Komasyon, işbu muahedenamenin mer'i olmaya başlamasından itibaren altı ay zarfında teşkil olunacaktır.

Reisin tayini, altı aylık müddet zarfında yapılmaz ve tayin edilmiş bir reisin çekilmesi veya vefatı halinde reislik mevkiinin açılmasından itibaren üç ay içinde icra edilmez ise iki taraftan birinin müracaatı üzerine işbu tayin icabında Beynelmilel Daimî Adalet Divanı Reisi tarafından ve reis âkitlerden birisinin tebaasından ise ikinci reis tarafından, mumaileyhte aynı vaziyette bulunduğu takdirde mezkûr divanın âkit devletler tebaasından olmayan en yaşlı âzası tarafından icra edilecektir.

Komasyon âzaları üç sene için nasbedilirler ve hiç bir taraf müddetin tecdidine itiraz etmediği takdirde mumaileyhimin vekâletleri üç senelik bir devre için tecdit edilmiş addolunur, ve bu suretle devam eder.

Madde III — Âkit taraflar, her ihtilâf için o ihtilâfa mahsus olarak, taraflarından müttefikan tayin edilmek ve işin hitamina kadar aynıyle zaten vazifede bulunan âzalar gibi komisyona iştirak etmek üzere, Uzlaşma komisyonuna diğer iki âzamn ilâvesi selâhiyetini muhafaza ederler.

Madde IV — Uzlaşma komisyonu, ihtilâfın mevzuunu teşkil eden meseleleri teşrih etmek ve tanzim edeceği raporda ihtilâfın hal ve tesviyesi için lâzım gelen teklifleri sert ve dermeyan etmek vazifesile mükellef olacaktır.

Her hangi bir ihtilâfın komisyona arzı, âkitlerden biri tarafından reisine hitaben yazılan talepname ile olur. Müddei taraf, uzlaşmaya müracaat etmek hakkındaki kararını evvel emirde hasım tarafa bildirecektir. İşbu ihbardan itibaren üç ay içinde müddeialeh taraf muahedenamenin birinci maddesinin ikinci fıkrasına tevfikân bir defa dermeyan etmediği takdirde ihtilâfın komisyona arzı muteber olacaktır.

Madde V — Uzlaşma komisyonu, ihtilâf kendisine arzedildiği günden itibaren altı ay zârfında, işbu müddeti âkitler müttefikân kısaltmağa veya uzatmağa karar vermedikleri takdirde, raporunu tevdi edecektir.

Âkitlerden her birine raporun bir nüshası verilecektir. Gerek vak'aların teşrihi gerek hukuku mülâhaza noktasından raporun bir hakem kararı mahiyeti yoktur.

Komsiyon kendi teklifleri hakkında her iki tarafın dermeyan edecekleri mülâhazalara ait lâzım gelen müddeti tespit edecektir. İşbu müddet her halde üç ayı geçmeyecektir.

İşbu muahedenamenin muhalif ahkâmı müstesna olmak üzere, Uzlaşma usulü milletler arasındaki ihtilâfları muslihane bir surette tesviyeye ait 18 teşrinievvel 1907 tarihli Lahaye mukavenamesinin üçüncü faslının havi olduğu ahkâm ile tedvir olunur.

Madde VI — Âkitlerden biri uzlaşma komisyonunun tekliflerini kabul etmez veyahut mezkûr komsiyonun raporunda tespit edilen müddet içinde kararını beyan eylemez ise âkitlerden her biri ihtilâfın tahkimname tanzimi suretiyle milletler arasındaki Daimî Adalet Divanına tevdiini talep edebilecektir.

Madde VII — Âkitler müttefikân ve tahkimname ile, daimî hakem mahkemesinin nazareti altında bulunan bir mahkemeye ihtilâfı tevdi etmek hak ve salâhiyetini muhafaza ederler.

İki taraf tahkime müracaat etmeye karar verdikleri günden itibaren üç aylık bir müddet zârfında aralarında uzlaşmak suretiyle hakem mahkemesinin teşekkül etmemiş bulunması halinde, bu mahkeme « La haye » deki Daimî hakem mahkemesi listesinden intihap edilmiş beş hakemden mürekkep olacaktır.

İki tarafın her biri kendi arzusuna göre bir hakem tayin edecek ve içlerinden biri hakem alelhakem olmak üzere diğer üç hakemi de müttafikân tayin edeceklerdir .

Bu üç hakem âkit Devletler tebaasından olmayacak, ikametgâhları mezkûr devletler arazisi üzerinde ve kendileri de işbu devletler hizmetinde bulunmayacaktır. İki tarafın tahkime müracaat için karar verdikleri günden itibaren üç ay içinde müttefikân tayin edilecek hakemler tayin edilmez yahut hakem alelhakem nasp edilmez ise milletler arasındaki ihtilâfların muslihane bir surette tesviyesine ait 18 teşrinievvel 1907 tarihli « La haye » mukavenamesinin kırk beşinci maddesine tevfikân işbu tayinlere tevessül edilecektir.

İşbu muahedede hilâfına hüküm bulunmadıkça tahkim usulü milletler arasındaki ihtilâfların muslihane halline dair olan 18 teşrinievvel 1907 tarihli « La haye » mukavelesinin üçüncü faslında münderiç ahkâm dairesinde tanzim edilecektir .

Madde VIII — Altıncı ve yedinci maddelerde kastedilen tahkimatname her iki Hükümet arasında nota teatisile tekarrür edecektir. İki taraftan biri diğer tarafa bir Adli tesviyeye müracaat etmekteki kararını tebliğ ettiği günden yahut tahkime müracaat hakkında her iki taraf karar verdiği günden itibaren üç ay müddet içinde tahkimname tanzim edilmiş olduğu takdirde milletler arasındaki Daimî Adalet Divanı yahut Hakem Mahkemesi iki tarafın dermeyan edeceği iddialar esası üzerine hükmedecektir.

Madde IX — Uzlaşma veya Adliye ve tahkim usulünün devanı müddetince âkit taraflar gerek uzlaşma komisyonunun tekliflerinin kabulüne gerek Milletler Arasındaki Daimî Adalet Divanı hükmünün veya hakem mahkemesi kararının icrasına müzır bir tesir edebilecek olan her hangi bir tedbirden ictinap edeceklerdir.

Madde X — Adli ilâmın veya Hakem kararnamesinin icrasında veyahut birinci maddenin ikinci ve üçüncü fıkraları müstesna olmak üzere işbu muahedenamenin tefsirinde baş gösterecek ihtilâflar iki taraftan yalnız birinin talebi üzerine milletler arasındaki Daimî Adalet Divanına tevdi edilebilecektir,

Madde XI — İşbu muahede ahkâmı, tasdiknamelerin teatisinden evvelki ihtilâflara - mezkûr ihtilâfların âkitler arasında elyevm mevcut muahedenamelerle münasebeti olsa bile - tatbik edilmeyecektir.

Bununla beraber bu muahedenamenin mevkuı tatbika vazından itibaren mezkûr muahedenamelerden tehaddüs edebilecek ihtilâflar işbu muahedename ahkâmına tabi kalmaları mukarrerdir.

Madde XII — İşbu muahedename tasdik kılınacaktır. Tasdik edilmiş nüshaları «Berne» de mümkün mertebe kısa bir müddet zarfında teati edilecektir.

Muahedename, tasdiknamelerin teatisinden itibaren beş sene müddetle aktedilmiştir. İşbu müddetin hitamından altı ay evvel feshedilmediği takdirde iki taraftan birinin diğer tarafa muahedename hükümlerine nihayet vermek hakkındaki kararını tebliğ edeceği günden itibaren altı aylık bir müddetin hitamına,

MADDE VIII — Kadar mer,i kalacaktır.

Murahhaslar, ifadelerini tasdik etmek için, iki nüsha üzerine tanzim edilmiş olan işbu muahedenameyi imza ve tahtim etmişlerdir.

İşbu muahedename Ankarada bin dokuz yüz yirmi sekiz senesi kânunevvelinin dokuzuncu günü tanzim edilmiştir.

İmza: *Henri Martens*

İmza: *Ali Şevki*

İmza: *Veli*

Kanun lâyihası

MADDE 1 — Türkiye Cumhuriyeti ile İsviçre Hükümeti arasında Ankarada 9 kânunevvel 1928 tarihinde imza edilen Uzlaşma, Adli tesviye ve tahkim muahedenamesi tasdik edilmiştir.

MADDE 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE 3 — Bu kanunun ahkâmını icraya Hariciye Vekili memurdur.

Ha. V.
D. T. Rüştü
S. İ. M. V.
D. Refik

Da. V.
Ş. kaya
İk. V.
M. Rahmi

M. M. V.
M. Abdülhalik
Na. V.
Recep

Ad. V.
M. Esat
Mf. V.
H. Vasıf

12 - 3 - 1929
Bş. V.
İsmet
Ma. V.
Ş. Saraçoğlu